

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Das deutsche Gaunerthum

4 Teile in 3 Bd.

3

Avé-Lallemant, Friedrich Christian Benedikt

Hildesheim, 1980

X. Der Lautenschläger. Nach Wagenseil, S. 332-334, aus dem prager
Maasebuch

[urn:nbn:de:bsz:31-420805](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-420805)

Sprach machen zornig können hab nit dich ich bieweil verlieren machen sie mir
ויר זיא זאלן פֿרירן, דיאוויל איך דיר מיט האב קעגן לארניג זאלן. טפראך
weist Du nit wert und gewant sei mal ander ein Sohn Mein ihm zu Hillel
הילל לז חס: זיין און, זיין אנדער זאל זיין גיווארנט זוני וועט מיט. דאז ווייט
hundert vier ihn über wetten ver: sollst du daß werth wol is Hillel denn wohl
זאלן, דען הילל איז זאלן ווערט, דז דאז זאלט פֿר וועטן זיביר אין פֿיר הונדערט
mich machst und mir über Gulden hundert vier wol wettst ver: du und Schilling
טוינג. דאז דאז פֿר וועטט זאלן פֿיר הונדערט גולדן זיביר זייר זוני זאלטט זיך

Straß sein Mann der zog Alse zornig nit doch
דאך מיט לארניג. אלס לוג דער זאן זיין טפראם.

X.

Der Tautenschläger.

Nach Wagenfeil, S. 332—334, aus dem prager Maasebuch.

מעשה אן איינס טר 1), דער וואר זיין גרוסער עטיר 2) אין לויטן רבי יודה חסיד
זוני דער טר וואר גאר ויזחם 3) פֿון גיבארן טטס איינס זונד 4) זוני וואר זיין
גיוואלטיגער עטיר פֿון אביניס טובות 5), דיא ווארן מיט לז טעלן. מן האט דער זעלבן
טר זיין איינליי טאכטער, דיא וואלט ער קיינס געבן, ער ווער דען זון רייך אז ער,
זוני ער טטוד זון לאגן אן ביז דז ער איינס, ער קענט זיין גלייכן מיט רייכטום
מיט בקומן זוני דער אין גיפֿיל. זיין זאל קאס זיין טר 6), גאט זיין ביז זוני!
זוני זאלט זיך לז איינס טיין יונגן מן אז וואר זיין זונד, זוני בראכט מיט זיס גר
טיין חפֿלים 7) פֿון לידל געטיין זוני פֿערליך 8) דז דא זיין זעבן לוג זונד ערדן מיט
טעניר וואר גינעהן ווארדן, זוני בראכט אך פֿיל זאמן 9) מיט זיין דז מיט לז טעלן
וואר זוני ער גיגן לז דען טר זוני טפראך לזס טר: גינעדיגער הער, איך האב
גינערט, איך האט זיין איינליי טאכטער, דיא וואלט זייר מוזן 10) געבן, ער ווער

1) Sor, sorer, Herr, Fürst.

2) Oscher, Reicher.

3) Mejuchas, von ansehnlichem Herkommen, davon זיין ויזחם, mejuchas
sein, sich zu einem Geschlechte rechnen.

4) König.

5) Awonim towoss, Edelsteine.

6) Sched, Dämon, Teufel.

7) Chaphazim, Kostbarkeiten.

8) Perlich, Perlen.

9) Mamon, baares Geld.

10) Nüms, niederdeutsch für niemand.

דער זון רבי יודה חסיד
זוני דער טר וואר גאר ויזחם
גיוואלטיגער עטיר פֿון אביניס
טר זיין איינליי טאכטער
זוני ער טטוד זון לאגן אן
מיט בקומן זוני דער אין
זוני זאלט זיך לז איינס
טיין חפֿלים פֿון לידל
טעניר וואר גינעהן ווארדן
וואר זוני ער גיגן לז
גינערט, איך האט זיין
גינערט, איך האט זיין

1) Sor, sorer, Herr, Fürst.
2) Oscher, Reicher.
3) Mejuchas, von ansehnlichem Herkommen, davon זיין ויזחם, mejuchas
sein, sich zu einem Geschlechte rechnen.
4) König.
5) Awonim towoss, Edelsteine.
6) Sched, Dämon, Teufel.
7) Chaphazim, Kostbarkeiten.
8) Perlich, Perlen.
9) Mamon, baares Geld.
10) Nüms, niederdeutsch für niemand.
11) Nüms, niederdeutsch für niemand.
12) Nüms, niederdeutsch für niemand.

דען אז ריך אז חיר ווערט מוז' פֿון גוטן געטעכט אז חיר זייט. דו טעראך דער טר:
 יא, עז מיז וואר. דא טעראך דער טר: אז געבט חיר יא, דען מ'ך בין ריך
 אז חיר זייט מוז' בין אז מ'דאס אלז חיר זייט, אז נ' חירט ניכט וועלט גלויבן אז
 קומט מיט, אז וויל מ'כט מ'ך וויין, קעמטלעך קליידר די חיר מיט מ'ך מיט גאלט
 טעג גינען האבן פֿון מ'דלגסטוין מוז' פערליך מוז' אומט פֿיל וואון, דו אלז מיין
 מיטט. אז גינג דר טר מיט דען טר דארט היין אן מיין קאמיר (2), דו וויל ערשט מין,
 וואו ערשט מין גינאגט האט, דו העט ער אלז מיט גיבראכט, מוז' דו מיז אלז ניכט
 ווען מ'ך מ'מאר טאכטער היימן (3) ברינג דאז יא מיין ווייב ווערט זיין וואו מ'ך חיר
 וויל געבן. מ'ך בין מיין קיניג דער מ'כטיגער מיז אז מיין קיניג מ'לנד (4) מ'ך ערדן.
 מ'ך גידענק וואו, חיר זעכט עז אן חיר, אן מיינס גוט, דו מ'כט מ'ך גיזוין האב.
 דען קיין מענט מ'ך ערדן מיטט, דער אז פֿיל פֿראגט אלז מ'ך מ'ך גיזוין האב,
 וויל טווייגן וואו מ'ך דהיימן (5) האב. מ'ך זיכט חיר וואו אן מיינס געטלט, דאז
 מ'ך מיין קיניגט זון בין. דערהאלבן וועלט חיר מיטער טאכטער לוס ווייב געבן.
 אז למאט חיר עז ווייטן. דא פֿראגט מין דער טר: פֿון וואסן זייט חיר, מיין ליבר
 הער, מ'ר וואו הייטט מיינער קיניגרייך, מ'ר וואו ליגט עט, מין וועלכס לעדמאכט? (6)
 מיט קורק לז טרייבן, דר טר וואר דען טר פֿיל לז ווייז מוז' דר טר מיבר ריט דען
 טר, דו ער מין דא טאכטער לוס ווייב גאב. מוז' דער טר רופט מוז' אז ווייט אז
 זיין לנד וואר, דו ער זיין טאכטער העט מוז' געבן מוז' יא זאלטן קוואן לז דר האכלייט
 מוז' מ'כט מיין האכלייט מוז' העטן פֿיל פֿרייד פֿון טאגלן מוז' טשיינגן, פֿון טעטעלן מוז'
 טווייטן (7), אלז יא זיך לז מיינער זעלבי האכלייט גיברט מוז' דו מין (8) די האכלייט
 גיטעהן וואר, דא טעראך דער דעט טר מיינס (9) וואר: ליבר טווער (10), מ'ך וויל מן
 מיין מוז' מיין הייסן ליהן. געבט חיר מ'רל (11) מין מיין לנד לז ליהן מיט מיינס ליבן
 ווייב. מ'ך האב מין מיינס לנד מ'ך פֿאלק פֿר הייטן, מ'ך וויל ניט לנג מויטן בלייבן. דא
 באט מין דער טר, ער זאלט נאך לענגער בייא מיס בלייבן. דו וואלט דער מיינס קיין
 דעה (12) ניט. דען ער זאגט ער פֿערעכט זיך, עז ברעכט מיס גרומן טאדן ווען ער זעלט

1) אז, als, für so: So ihr's nicht wollt glauben, so kommt mit, so will ich es euch weisen.

2) Kammer.

3) Heimen, heim.

4) Isgund, jetzt.

5) Doheimen, daheim.

6) In welcher Landschaft.

7) Viel Freud von Tanzen und Springen, von Stechen und Turniren.

8) Do nun, da nun.

9) Gidam.

10) Schwäher.

11) Arlab (Erlaub), Urlaub.

12) Deoh, Sinn, Meinung, Ansicht.

לענגר אויז דען הייז בלייבן. דאס מן דער טווער זאך דז עז ניט אנדערס קאן גיין. (1) דאס טון? (2) ער פיל הערן, דיא מיט זיין מייסטע רייטן זאלטן. אך פיל פאס גייער. (3) אויז דער טר האט אך מיין זאלטן מאן ביים יך, דר וואר מיין זאלטן טאגער (4) ניוונגן ביים מיין, דער קונט אלז ליט מיט טפיל (5) דער לוג אך מיט דען טר אויז וואלט אך זיין לנד ביעהן. (6) זא לוגן יא היין וועק מיט זייטס האף גייער אויז מיט מיין גרוסן פאלק אויז מיט גרוסן ערן אויז דער זאלט טר אויז בלוי (7) לוגן אך מיט מיין אויז גאב מיין דז קלייד (7) מיט. (8) זאלטן (9) זאלטן יא מורלב פון אנדער מיט גרוסן טרייאן. (10) זא לוג דער טר זיין טראסס אויז לוג מיט זיין פאלק אויז מיט זיין זייט זיין זאל, וואל דריי טאג רייז, דז זאלן יא (11) מיין טייג היפטי טמאס פון מיין זיין. דז טפראך דער טר ווידר זיין פאלק: קערט מיז ווידר אום. ער וואלט יא ניט האבן, דז יא זאלטן מיט מיין ווייטע רייטן. דאס בעטן מיין דאס פאלק גאר גער, דאס ער זאלט יא דאך מיט זאלטן רייטן מיין דער טמאס. דאס טפראך דער טר: מיין וויל מיין זאלטן גייסן, וויל מיז אזא גיטריילך מיט מיין פריינד זאמט ווען מיז אזא גיטרייל ווערט, וואלט מיין אומאן מן מייסטע לייב האבן גיטעדיגט. אויז ער זאלטן מיין, וויל ער וואר מיין טר, אויז דער טר האט יך פון ינד מיט זייער טאכטער, וויל ער יא האט נישט וועלן געבן. וויל מן דז טר האף גייער (12) הערט דז, דז דער טראקן יא גאר גער אויז די יונג פרויז דיא דער טראקן אזא אז יא דז פון טוט זאגן. (13) דען יא גראכט יך, דז קאסט מן מיין הלז, דען יא זאמט וואל מיט מיין ליהן, יא ווער וואל זייער מיט מייסטע גייער ווידר מיין הייסן זאגן, עז זאלטן אבר ניט גיין. דז טפראך דער טר לוס גייער, יא זאלטן ווידר מיין הייסן ליהן. דאס טפראכטן יא: וויל זאלטן מיז דען געזעט ווידר זאגן הערן זאגן. אך ווערט ערס זאמט ניט זאגן. געטט אזאן מיין ווארט לייב, דז מייסטע זאגן הערן קעגן זאגן. (14) טפראך דער

1) Gefein, fein.

2) Schuf, schaffte herbei.

3) Fußgeher.

4) Lautenschläger.

5) Allerlei Saitenspiel.

6) Kussi, der Kuthäer, *Pl.* כּוּסִי, kussim. Kussim werden im Talmud die vom assyrischen König in das verlassene Reich Israel eingeketteten Völker genannt, welche mit den Zurückgebliebenen den Stamm der Samaritaner bildeten. Vgl. Gesenius' „Wörterbuch“. Doch scheint der Name hier sehr willkürlich und ohne nähere Beziehung gewählt worden zu sein.

7) Kaleid, Geleite.

8) Lesof. am Ende, endlich.

9) Wol drei Tagereisen, da sahen sie.

10) Hofgeſtind.

11) Sedas̃ ſie da für todt lag.

12) Daß mir's (wir's) unsern Herrn können sagen.

טד: לו ווארט לייבן זייט מיר מיט מיר דאז איין הער מין דרייט טאגן גריטן, ¹⁾ אזוי מילאנד מיטט מיר וואלד דרייט וואלדן דרייבן רייטן, דאז ווערט מיינער הער וואלד גלייבן דז מייך איין טד גיפירט האט. אזוי אויסטן זיא מאלד נעמט פון דען טד אזוי לובן מיט גרופן ווייטן איין וועק אזוי קאמט מין דרייט וואלדן ערשט איין הייסט אזוי זאגטן דען טד וואי עז'אין ווער גינגן מייך דיא רייז, אזוי וואי זיין מיידיט איין טד ווער. אזוי טרייבן זיא איין גרוסער יאמער דאז מן וואלד לו גלאבן שטייט אזוי יט לו טרייבן שטייט דאז זיא מירי טאכטער אזוי ביו העטן אויסגינגעבן דז זיא מלי' בייט פֿר גרויסטן לייט אזוי ביקווארנט שטערבן. מן ריט דער אלט לויטן שטעגער מיט מין פֿורט ביו מין דר טאטט דא וואלטן אויסטן מיידיט, ²⁾ גאט לו בייא מונד! ³⁾ אזוי וואלטן דר טד מיט זיין ווייב דרייט יאר מין דר טאטט אזוי מין דען פֿירדן יאר טפראך דר טד ווידר זיין ווייב: וואלד אויף, קאס מיט מיר, דיין לייט מיר קומט דז דא שטערבן מונט. אזוי מונט זיא מיט מיסן גין אזוי דער גוט לויטן טלאגער גינג אדך מיט זיא. מלנד גיירט זיא דר טד ביו מן דר טיר פֿון גיהנס, ⁴⁾ אזוי מירב ענטפֿערט זיין היפט ווייב דען מיידיט, דיא דא זיא לייט פֿערדערבן, דיא מן נענט דיא מלאכי חבלה. ⁵⁾ מלנד לובן זיא דיא יונגפֿרוי מין דז גיהנס אזוי דר טד גינג ווידר מין זייער טאטט מן אנדרן מיידיט. ⁶⁾ זאך דר לויטן שטעגער מין דז גיהנס הייטן אזוי זאך דארטן אדך איין לויטן שטעגער זיין מין גיהנס, דען קענט ער, דען זיא ווארן חברים ⁷⁾ בייא אנדר גוועזן. זאגט ער לו מיס: זאג מיר, מיין ליבן געטן, וואלד מאלטטו היטן מין גיהנס? ענטפֿרט ⁸⁾ ער ווידר: זיכטו ⁹⁾ יט, דז מייך טלאג אויף דיא לויט מין גיהנס? אזוי טפראך לו מיס: בייא לייב היט דך, דז דאז יט גייט בייא הייטן פֿרוימאן, דיא דאז ביטט מיט הער קומט; דען אזוי בלד דז דאז לו מיר גייט מונט דאז מין בלייבן דען זיא מין מן מירב לויטן ¹⁰⁾ גווארן דיא מיידיט. דער הלבן גיא דאז יט לו מיר. טפראך דער לויטן טלאגער, דער מרויז גיטערן וואר לו דען מין שטייט: ליב, זאג מיר, ווארמט ביטטו יט פֿערברענט? דאז ביטט דאך מין גיהנס; מייך מיין, מיינער פֿר ברענט גלייך, ווען מיינער מין גיהנס קומט, דאז מונט דאך עפֿו ¹¹⁾ גוטט גיטאן האבן, דז דאז יט גאך פֿר ברענט ביטט. ענטפֿרט ער מיס ווידר: מייך ווייט ניקט גוטן, דז מייך אלז מיין טאג גיטאן האב, אנדר ¹²⁾

1) Da einher in drei Tagen geritten.

2) Schedim, Dämonen, Teufel.

3) Gott zu (sei) bei uns!

4) (Gehinom) Gehennim, Gehnem, Hölle.

5) Malache chabolo, Engel des Verderbens.

6) Zuu (zu den) andern Schedim.

7) Chawerim, Genossen.

8) Entferte, antwortet.

9) Sichst du (stehst du) nicht?

10) Ueberliefert.

11) Etwas, etwas.

12) Sander, außer.

1. די מ'ך דעם יודן מו'ך מ'רן ה'על'ט געלעבן העב (1 מ'ס העב) זיט גמ' פ'ר'ך
 געלעבט. גרעסט דר ל'טן טעגער, דער הער'י מ'ס: דר מ'ס נ'ט פ'ר ברענט מ'ן
 געהט וו'יל ער יודן העט געלעבן מו'ך דעם ל'טן. מ'ס העט זיט פ'ר'ך געלעבט, וו'ט
 העט דען מ'יידר, דר ג'ך מ'ין יוד ווערט. מ'ך העט דר געלעבן קו'ט ל' מ'ל מ'ט
 מ'ן דעם געהט (2 מ'ס טעמ'ך מ'ך ל' מ'ן: ל'כר, ג'ב מ'ר מ'ין ג'טן העט, דר מ'ך
 ווידר מ'ין הייט ק'ן קו'ט מו'ך דען רעכטן וועג מ'ס ג'ב מ'ר מ'ין ווער'יג, דר
 מ'ך געלעבט מ'ט דיר גרעט העב העט. דען ווען מ'ר ג'ט דר מ'לעכט'יג ווידר ג'יך
 ג'יט דר מ'ך ווידר ל' ל'טן ק'ט ווער מ'ך קעגן זאגן וו'ט דעם מ'ט מ'ר גרעט העט,
 ווערט מ'ן מ'ר געלעבן. טעמ'ך ער ל' מ'ס: ג'ר'ך (3 מ'ר ד'ן פ'יגער הער מ'ס ר'ר
 מ'ך מ'ט ד'יין ק'ליין פ'יגער מ'ן, א ווערשטו גמ'ר גר'ט ווערדען. דעם ר'ר ער
 מ'ן מ'ן, ווער דר פ'יגער ג'ך דר ל'ט (4 מ'ס טעמ'ך מ'ן. מ'ס ער ק'ן מ'ן מ'ט דר
 געטן, מ'ס ל'יגט מ'ן דען רעכטן וועג ווער ער ד'ן ג'ט ל' ג'יג ער ווידר ק'ן
 מ'ן מ'ר דער פ'יגער ברענט מ'ן. מ'יידר מ'ין ק'ליין וו'יל ווער מ'ן מ'ן מ'ין ג'ך ג'יך
 פ'ר ברענט. מ'ס ק'ט ער ווידר מו'ך דען רעכטן וועג, מ'ס מ'יידערן (5 ווער ער
 ק'ט, פ'רמ'ט ער נאך יוד'יס. ל'ט געטן ק'ט ער מ'ן מ'ין טעמ'ט, דר זאסן
 פ'ל יוד'יס ד'יין. דעם וועלט ער העבן זיט געלט מ'ן מ'יידר זיין. (6 מ'ס זאגט זיט
 ווידר ג'ט דעם ל' רבי יוד' חסיד, (7 דער ווערט ד'ך מ'יידר זיין. מ'לז ג'יג ער ק'ן
 מ'ן, וועלט מו'ך רעגנטשור' ג'ן ל' דען חסיד מ'ס וו'ט ער נאך ד'יין מ'יידר זיין ק'ט
 רעגנטשור' העט, ק'ט ער דען חסיד בעל'ה (8 מ'ין, וו'ט מ'ין געלעב קעט,
 מ'ס זאגט ווידר זיין בחור'יס: (9 מ'ך טעמ'ך ד' פ'יגער ק'ן ד' געהט, (10 מ'ס דעם
 ווערט מ'יידר קו'ט, דער מ'ס מ'ין ג'י, (11 דער ווערט נאך מ'ר פ'רמ'ן, זאגט מ'ר
 מ'ן, מ'ך ב'ן נ'ט דער הייט, ער ק'ן נ'ט ל' מ'ר קו'ט, פ'רמ'ט מ'ר מ'ן ווער ער
 וו'ל, ווערט ער זאגן: מ'ך וו'ל מ'ך מ'יידר לעזן זיין, זיט מ'ן מ'יידר, ד' דר ב'ן
 געמ'ט ק'ן געהט ק'ן מ'ס וועלט ג'ן. מ'לז ק'ט דער ל'טן טעמ'ך ל' דען
 בחור'יס קען רעגנטשור' מ'ס ער זאגט ער וועלט זיך מ'יידר לעזן זיין, ווער דר הער
 ווער? זאגט זיט ער ווער נ'ט דר הייט, ער קענט נ'ט ל' מ'ן קו'ט. דעם זאגט
 מ'ר, ער וועלט זיך געבן לעזן מ'יידר זיין ד' ווערן מ'ן דעם בחור'יס מ'יידר מ'ן מ'ין

1) Nämlich auf der Laute.

2) Wie hat (es) denn einer, der ganz ein Jude wird, ich halt zumal das für, derselbig kommt zumal nicht in das Gehinnom.

3) Bereich, reiche.

4) Derzündt, entzündet.

5) Zmdaran, immerdar, allerwegen.

6) Megajer sein jemandem, befehlen.

7) Zu Rabbi Jehuda Chafid (dem Frommen, Heiligen).

8) Newua, Prophetenaube, Prophetengeficht, Wiſſen; 2, in, mittels, durch

9) Schüler, Zuhörer.

10) Ich schmeck das Feuer von das Gehinnom.

11) Gai, Heide, Christ.

חדר, ^(י) הו' דער חסיד געהייסן האט. פֿון שטערן מן וואר דו פֿינאר פֿון גהנס
פֿר לזטן ^(ז) מוזי שטעקט נידר נאך דען גהנס. דא קאס דער חסיד, פֿאנט דען
לזטן שטעגער מין זיין שטוב זילן, פֿראגט ער מין וואו האטל ווער ^(ז) גהנען, חבר פֿון
וואסן ער הער קעסן מיט דען פֿינאר מוזי דען גהנס. דא נאגט ער מיסן מלי
גטיכט, ^(י) וואו ער מין גגן ^(ז) ווער מוזי וואו ער דען טר מיט זיני טאכטער מך
גגן ווער. מוזי דר חסיד לערנט ^(ז) מיט מין מוזי וואר מין פֿראמער יוד. ^(י)

XI.

Die Tochter Juda's zu Worms.

Aus dem Sepher Maase Nissim.

(נח)

מעשה פֿון דעם ריק דער דיא בת יהודה האט מטמא גיוועזן
צו ווירמס.

איינער וואונט לז דער זאגן, ^(ז) ער וואר מין (פרנס) ^(ז) מוזי מין גרופי (עטיר
כזה מלפס) ^(ז) מוזי וואר מין חסיד, ^(י) דער האט מין בֶּה יחידה ^(י) וואר מין
פֿרום וועט מוזי מין מייד מוזט אן מיידר גיפֿערן מאג. ^(י) ער לז מיר מין
חטובי מייד מאק ^(י) מאכין. עט קאסן מין ריק ^(י) מן גיפֿער מין דעם טיידירט
הויז מוזי פֿראגט, וועסן דער מיידר מאק לז גהערט. דער טיידירט נעהט דאס זעלביג

1) Zimmer, Gemach, Kammer.

2) Verlofschen.

3) Was Handel war, was es gegeben habe, geschehen sei.

4) Geschehent, geschehene.

5) Gangen, gegangen.

6) Studirt das Gesetz mit ihm.

7) Und (der Lautenschläger) ward ein frommer Jud.

8) Einer der wohnt zu der Sonnen (Name eines Hauses).

9) Parnes, Gemeindevorsteher.

10) Oscher kammo alophim, ein reicher Mann von wie viel (d. h. sehr vielen) Tausenden.

11) Chosid, fromm.

12) Bath jechida, eine einzige Tochter.

13) Ein schöne Maid, als man einer gefinden mag.

14) Choschuf (prächtigt) schöne Rock.

15) Taugenichts, Aventurier.